

**APLICAREA REGULAMENTELOR EUROPENE ÎN DREPTUL PRIVAT.
RECUNOAȘTEREA ȘI EXECUTAREA HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREȘTI¹.**

CARMEN TAMARA UNGUREANU*

Résumé

La reconnaissance et l'exécution des décisions en matière de droit privé dans l'espace de l'Union Européenne sont régies par deux règlements de base: Le Règlement (CE) 44/2001 du Conseil du 22 décembre 2000 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale, surnommé Bruxelles I et le Règlement (CE) 2201/2003 du Conseil du 27 novembre 2003 relatif à la compétence, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière matrimoniale et en matière de responsabilité parentale, surnommé Bruxelles II. Ainsi, une juridiction roumaine qui est saisie pour la reconnaissance et/ou l'exécution d'une décision rendue dans un autre État membre applique les règles comprises dans les règlements susmentionnés, lorsqu'il s'agit de la matière entrant dans leur champ d'application.

Dans le cadre du Règlement Bruxelles I, les décisions rendues dans un État membre produisent d'effets dans un autre État membre, en fonction de leur conformité internationale. Les décisions rendues dans un État membre sont reconnues dans les autres États membres, sans qu'il soit nécessaire de recourir à aucune procédure, alors que les décisions rendues dans un État membre et qui y sont exécutoires sont mises à exécution dans un autre État membre après y avoir été déclarées exécutoires sur requête de toute partie intéressée.

Dans le cadre du Règlement Bruxelles II, les décisions rendues dans un État membre en matière matrimoniale sont reconnues dans les autres États membres

* Conf.univ.dr., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, carment_ungureanu@yahoo.com.

¹ Acest studiu reprezintă o continuare a lucrării, intitulată „Aplicarea regulamentelor europene în dreptul privat. Competența jurisdicțională și competența legislativă.”, publicată în numărul anterior al Analelor științifice ale Universității „Al. I. Cuza” Iași, Secția Științe Juridice.

sans qu'il soit nécessaire de recourir à aucune procédure d'exécution, car la reconnaissance englobe, en ces cas, la modification des actes civils. En ce qui concerne les décisions rendues dans un État membre sur l'exercice de la responsabilité parentale à l'égard d'un enfant, qui y sont exécutoires et qui ont été signifiées ou notifiées, sont mises en exécution dans un autre État membre après y avoir été déclarées exécutoires sur requête de toute partie intéressée. Enfin, le droit de visite accordé par et le retour de l'enfant résultant d'une décision exécutoire rendue dans un État membre, sont reconnus et jouissent de la force exécutoire dans un autre État membre sans qu'aucune déclaration lui reconnaissant force exécutoire ne soit requise.

Les deux Règlements, Bruxelles I et Bruxelles II, prévoient des procédures d'exécution plus simplifiées comparatif à celle du droit roumain.

Mots clés: *Règlement Européen, Bruxelles I, Bruxelles II, matière matrimoniale, responsabilité parentale, compétence judiciaire, reconnaissance, l'exécution*

Cuvinte cheie: *Regulament european, Bruxelles I, Bruxelles II, materie matrimonială, răspundere părintească, competență, recunoaștere, executare*

Există două regulamente de bază care se ocupă de recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în dreptul privat: Regulamentul 44/2001, privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, cu modificările ulterioare, supranumit Bruxelles I și Regulamentul 2201/2003, privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, supranumit Bruxelles II². La acestea se poate adăuga și Regulamentul 805/2004 pentru obținerea unui titlu executoriu european³. Astfel, atunci când o instanță română este solicitată în vederea recunoașterii și/sau executării unei hotărâri străine, pronunțată într-un stat membru al Uniunii Europene, va aplica regulile cuprinse în regulamentele sus menționate, dacă obiectul hotărârii intră în

² Regulamentul 2201/2003, privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești abrogă Regulamentul 1347/2000, cu același obiect. Există și un proiect de modificare a lui, din 2006, care propune și o altă denumire: regulamentul cu privire la competența și la normele referitoare la legea aplicabilă în materie matrimonială.

³ Titlul executoriu european nu va face obiectul studiului de față.

domeniul de aplicare a acestora.

1. Regulamentul Bruxelles I.

O hotărâre pronunțată într-un stat membru poate fi recunoscută și executată în alt stat membru. Controlul exercitat asupra hotărârii este mult simplificat, față de procedura potrivit dreptului comun pentru recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești străine. Instanța sesizată cu recunoașterea și/sau executarea - instanța solicitată - manifestă încredere față de instanța care a pronunțat hotărârea - instanța de origine -, atingându-se, astfel, scopul liberei circulații a hotărârilor judecătorești în spațiul Uniunii Europene.

Capitolul III al Regulamentului Bruxelles I se ocupă mai întâi de hotărârile a căror recunoaștere și/sau executare poate fi solicitată, apoi de recunoașterea și de executarea acestora.

Hotărârile a căror recunoaștere și/sau executare poate fi solicitată.

Noțiunea de hotărâre, din articolul 32, este largă: hotărâre înseamnă o hotărâre pronunțată de o instanță dintr-un stat membru, indiferent de denumirea acesteia, cum ar fi decizie, sentință, ordonanță sau mandat de executare, precum și stabilirea de către grefier a cheltuielilor de judecată. Delimitarea hotărârilor pe care ea le înglobează se poate face în funcție de originea și de obiectul acestora. Hotărârile vizate de articolul 32 trebuie să emane de la o jurisdicție a unui stat membru. Prin jurisdicție a unui stat membru se înțelege un organ care acționează în mod independent față de celelalte organe ale statului și conform unei proceduri caracterizate prin contradictorialitate și respectarea dreptului la apărare⁴. Nu interesează dacă acest organ are o natură civilă, comercială, administrativă sau penală și nici dacă își bazează competența pe regulile Regulamentului Bruxelles I sau pe reguli de competență prevăzute de *lex fori*.

Conform articolului 66 din Regulamentul Bruxelles I, de prevederile acestuia beneficiază acțiunile intentate după intrarea sa în vigoare. Totuși,

⁴ A se vedea, H. Gaudemet-Tallon, *Les Conventions de Bruxelles et de Lugano. Competence internationale, reconnaissance et execution des jugements en Europe*, L.G.D.J., Paris, 1996, p. 225.

dacă acțiunea a fost intentată în statul membru de origine, înainte de data intrării în vigoare a Regulamentului, hotărârile date după această dată sunt recunoscute și executate conform dispozițiilor capitolului III, dacă: acțiunea a fost intentată în statul membru de origine după intrarea în vigoare a Convenției de la Bruxelles sau a Convenției de la Lugano, în același timp în statul membru de origine și în statul membru solicitat; în toate celelalte cazuri, regulile de competență aplicate sunt conforme cu cele prevăzute în capitolul II ori într-o convenție care era în vigoare între statul membru de origine și statul membru solicitat în momentul în care a fost intentată acțiunea.

În articolul 72 din Regulamentul Bruxelles I se arată că acesta nu aduce atingere acordurilor pe care statele membre le-au încheiat, înainte de intrarea sa în vigoare, în temeiul articolului 59 din Convenția de la Bruxelles.

Obiectul hotărârii a cărei recunoaștere și/sau executare se cere trebuie să intre în domeniul de aplicare a Regulamentului. Dacă instanța s-a pronunțat, în prealabil, cu privire la o chestiune exclusă din sfera Regulamentului, dar cererea principală intră în materiile reglementate de acesta, hotărârea beneficiază de dispozițiile capitolului III. Pentru situația inversă, Regulamentul nu este aplicabil. În materie de arbitraj, Regulamentul nu se aplică; prin urmare, capitolul III nu privește nici sentințele arbitrale, nici deciziile pronunțate pentru cererile de anulare, modificare, recunoaștere sau executare de sentințe arbitrale.

În ceea ce privește hotărârile care ordonă măsuri provizorii sau conservatorii, în principiu, acestea beneficiază de prevederile capitolului III.

De regimul simplificat al recunoașterii și/sau executării beneficiază hotărârile în quasitotalitatea lor, și anume, hotărârile: definitive; care nu au dobândit încă autoritatea de lucru judecat; interlocutorii; executorii nedefinitive; care au implicat o procedură contencioasă sau necontencioasă (în acest sens, Curtea de Justiție a Uniunii Europene (în continuare CJUE) a stabilit în hotărârea *Solo Kleinmotoren*, din 2 iunie 1994 (nr. C-414/92), că tranzacțiile judiciare nu pot fi considerate hotărâri, în sensul articolului 32); care au implicat o procedură caracterizată prin contradictorialitate sau prin lipsa uneia dintre părți (în cauza *Kloms*, din 16 iunie 1981 (nr. 166/80),

CJUE a considerat că decizia pronunțată de instanțele germane era dată în urma unei proceduri caracterizată prin lipsa uneia dintre părți⁵).

Hotărârile enumerate produc efecte într-un alt stat membru, decât acela unde au fost pronunțate, în funcție de *conformitatea lor internațională*, adică în funcție de îndeplinirea condițiilor cerute pentru a fi recunoscute și/sau executate conform prevederilor Regulamentului. Din decizia *Hoffmann, din 9 februarie 1988 (nr.145/86)* a CJUE, reiese că o hotărâre străină nu poate produce în statul solicitat mai multe efecte decât acelea pe care le are în statul de origine. Regulamentul nu se aplică efectelor pe care hotărârea le produce independent de regularitatea sa internațională, adică efectelor de fapt juridic și de forță probantă. Acestea sunt reglementate de dreptul internațional privat comun.

Recunoașterea deciziilor conform Regulamentului se produce de plin drept. Executarea deciziilor presupune urmarea unei proceduri.

Condițiile de conformitate ale hotărârii străine.

Recunoașterea într-un stat membru a unei hotărâri pronunțate în alt stat membru presupune integrarea în ordinea juridică a statului respectiv a situației juridice consacrate prin hotărârea străină⁶. Recunoașterea are ca efect atribuirea de autoritate și eficacitate hotărârii străine, la fel ca în statul membru unde a fost dată⁷. Noțiunea de recunoaștere este mai largă decât aceea de autoritate de lucru judecat, dar o înglobează pe aceasta din urmă⁸.

Hotărârile date într-un stat membru, care îndeplinesc condițiile prevăzute în articolele 34 și 35, sunt recunoscute de plin drept în celelalte state membre, fără să fie necesar să se recurgă la vreo procedură specială (articolul 33.1). Dacă conformitatea hotărârii cu condițiile prevăzute de Regulament nu este contestată, nu trebuie îndeplinită nici o procedură, pentru ca aceasta să fie recunoscută în statul solicitat. Când conformitatea este contestată, articolul 33, în paragrafele 2 și 3, prevede, fie o acțiune

⁵ A se vedea, H. Gaudemet-Tallon, *op. cit.*, p. 232-234.

⁶ A se vedea, H. Gaudemet-Tallon, *op. cit.*, p. 235.

⁷ A se vedea, Raportul Jenard, p. 43.

⁸ A se vedea decizia *De Wolf a CJUE, din 30 noiembrie 1976 (nr. 42/76)*.

principală având ca obiect recunoașterea, fie un control incident al hotărârii străine, atunci când este invocată cu ocazia unui litigiu având alt obiect.

Procedura recunoașterii în cazurile de mai sus, fiind aceeași cu procedura exquatur-ului, va fi analizată împreună cu exequaturul.

Pentru ca o hotărâre să fie recunoscută trebuie să îndeplinească mai multe condiții. Acestea sunt prezentate în textul Regulamentului, ca motive pentru refuzul de a recunoaște hotărârea străină și sunt limitativ prevăzute. Articolele 34 și 35 le enumeră:

1°. *Ordinea publică (articolul 34.1)*. Hotărârea străină trebuie să fie conformă cu ordinea publică din statul solicitat. Noțiunea de ordine publică privește accepțiunea ei din dreptul internațional privat - și nu din dreptul intern - și are un caracter atenuat⁹.

Conformitatea hotărârii străine cu ordinea publică internă din statul solicitat se apreciază în momentul în care este solicitată recunoașterea. Aprecierea conformității se face în funcție de efectele recunoașterii hotărârii pe teritoriul statului solicitat.

Întrucât materiile care intră în domeniul de aplicare a Regulamentului sunt caracterizate prin concepte similare în statele membre, se întâmplă rar ca o hotărâre pronunțată într-un stat membru să contravină ordinii publice din alt stat membru.

2°. *Respectarea dreptului la apărare (articolul 34.2)*. Dacă pârâtul a fost absent la proces, instanța solicitată cu recunoașterea hotărârii verifică dacă cererea de chemare în judecată sau un act echivalent a fost notificat acestuia, conform procedurii și în timp util, pentru a se putea apăra. În acest mod se urmărește asigurarea dreptului la apărare¹⁰. Articolul 34.2

⁹ În dreptul intern, ordinea publică reprezintă totalitatea principiilor fundamentale ale dreptului și ale normelor juridice, care împiedică părțile să adopte o altă conduită decât aceea dictată de ele; "ordinea publică indică limitele domeniului lăsat liberei inițiative a părților" (I. P. Filipescu, *Drept internațional privat*, Editura Actami, București, 1997, vol. I, p. 137). În dreptul internațional privat, ordinea publică desemnează normele fundamentale pentru sistemul de drept al instanței, care înlătură aplicarea legii străine, deși normele conflictuale ale instanței sesizate o indică drept competentă (pentru detalii, a se vedea I. Macovei, *Drept internațional privat*, Editura C.H.Beck, București, 2011, p. 71-78; I. P. Filipescu, *op. cit.*, vol. I, p. 136 - 138).

¹⁰ A se vedea decizia *Epoux Debaecker a CJUE, din 11 iunie 1985 (nr. 49/84)*.

apare ca o sancțiune indirectă a regulii cuprinse în articolul 26 din Regulament, care este destinat să protejeze pârâtul absent în fața instanței directe (de origine). Dacă pârâtului nu i s-a notificat cererea de chemare în judecată sau un act echivalent, astfel încât să se poată apăra, dar a avut posibilitatea să exercite dreptul la recurs împotriva deciziei pronunțate și nu a făcut-o, acest lucru nu constituie motiv de nerecunoaștere a deciziei. Instanța solicitată cu recunoașterea deciziei procedează la verificarea a două condiții: respectarea procedurii de notificare și timpul util de care pârâtul beneficiază pentru a se putea apăra. Respectarea procedurii de notificare este controlată de instanța solicitată prin raportarea la Regulamentul 1393/2007 cu privire la comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă și comercială.

3°. *Necontraritatea hotărârilor (articolele 34.3 și 34.4)*. Articolele 34.3 și 34.4 prevăd că recunoașterea unei hotărâri străine nu se poate face, dacă vine în contradicție cu o altă hotărâre, pronunțată în statul solicitat sau într-un alt stat membru ori într-un stat terț, în anumite condiții. Deși dispozițiile referitoare la litispendență și conexitate din articolele 27 și 28 au drept scop evitarea unor asemenea situații, este posibil ca textele să nu fie invocate sau să nu fie aplicate de instanță. Pe de altă parte, dacă excepția autorității de lucru judecat nu este ridicată, se poate pronunța o hotărâre contradictorie cu aceea care a fost deja pronunțată. Pentru ca articolele în discuție să fie aplicabile, este necesar să existe două hotărâri contradictorii; nu pot fi ireconciliabile o hotărâre pronunțată, pe de o parte, și un proces în curs de desfășurare, care este susceptibil să conducă la o hotărâre contrară celei existente, pe de altă parte; ambele hotărâri trebuie să fie pronunțate.

4°. *Competența instanței de origine (articolul 35)*. Conform articolului 35.3, instanța solicitată, în principiu, nu poate proceda la verificarea competenței instanței de origine. Libera circulație a hotărârilor în spațiul Uniunii Europene impune această măsură - care diferă față de dreptul comun cu privire la recunoașterea și/sau executarea hotărârilor, precum și față de majoritatea convențiilor internaționale în materie - fie că instanța care a soluționat litigiul și-a bazat competența pe dispozițiile capitolului II din Regulament, fie pe normele de competență din dreptul său intern, sau pe cele dintr-o convenție internațională la care este parte. Excepții de la

regulă sunt situațiile în care competența este stabilită conform secțiunilor 3, 4 și 6, capitolul II din Regulament, ori conform articolului 72, când instanța solicitată verifică competența instanței de origine. Astfel, potrivit articolului 35.1, hotărârile nu sunt recunoscute în statul solicitat, dacă nu au fost respectate regulile de competență în materia asigurărilor (secțiunea 3), în materia contractelor încheiate de consumatori (secțiunea 4), ori regulile de competență exclusivă (secțiunea 6). Articolul 72 prevede că Regulamentul nu aduce atingere acordurilor prin care statele membre s-au angajat, înainte de intrarea lui în vigoare, să nu recunoască o hotărâre, în anumite condiții.

Hotărârea străină care îndeplinește condițiile examinate mai sus este recunoscută de plin drept în statul instanței solicitate, fără a fi necesară vreo procedură. Dacă conformitatea hotărârii este contestată, trebuie să urmeze procedura prevăzută pentru executare (articolele 33.2 și 33.3). De aceea, procedurile de control, care sunt aceleași pentru recunoaștere și executare, vor fi analizate împreună în continuare, incluzând și articolele 36 și 37 din secțiunea referitoare la recunoaștere.

Executarea.

Hotărârile pronunțate într-un stat membru sunt recunoscute de plin drept în celelalte state membre. Recunoașterea poate fi refuzată dacă hotărârea nu îndeplinește condițiile limitativ enumerate în articolele 34 și 35. Aceleași condiții (care au fost deja examinate) trebuie îndeplinite și de hotărârile a căror executare se solicită. Conform Regulamentului, o hotărâre este declarată executorie fără examinarea condițiilor prevăzute în articolele 34 și 35. Acestea sunt verificate numai în baza recursului.

Pentru a dobândi forță executorie este necesar, în plus, ca hotărârile să treacă prin procedura exequatur-ului. Comparativ cu dreptul comun, Regulamentul prevede o procedură mai simplă de exequatur.

Conform articolului 38, o hotărâre pronunțată într-un stat membru, care este *executorie* în acest stat, este pusă în executare în alt stat membru, după ce a fost declarată executorie, la cererea oricărei părți interesate. În Regatul Unit al Marii Britanii, o astfel de hotărâre este pusă în executare în Anglia și în Țara Galilor, în Scoția sau în Irlanda de Nord, după ce a fost înregistrată în vederea executării, la cererea oricărei părți interesate, în una

sau alta din aceste părți ale Regatului Unit, după caz. Regulamentul nu definește noțiunea de *hotărâre executorie*, așa cum apare în alineatul 1 al articolului de mai sus. CJUE a calificat termenul în decizia *Coursier, din 29 aprilie 1999 (nr. C-267/97)*. Ea a arătat că termenul *executoriu* vizează numai caracterul executoriu al hotărârilor străine în sens formal, nu și condițiile în care aceste hotărâri pot fi executate în statul de origine. O hotărâre care este formal executorie în statul de origine trebuie să beneficieze de regimul de executare prevăzut de Regulament.

Procedurile de control ale unei hotărâri străine au drept scop fie recunoașterea ei - pe cale principală sau incidentă - când conformitatea hotărârii cu condițiile prevăzute de Regulament este contestată (articolele 33.2 și 33.3), fie executarea hotărârii (articolul 38 și următoarele). Întrucât articolul 33.2 prevede că procedura de control a unei hotărâri, în vederea recunoașterii, se circumscrie dispozițiilor articolului 38 și următoarele, atât recunoașterea, cât și executarea sunt supuse aceleiași proceduri, care are două faze distincte: *procedura unilaterală* și *procedura contradictorie*. Recunoașterea operează deplin drept, indiferent dacă a fost necesar ca hotărârea străină să treacă prin procedurile de control sau nu. Executarea se poate face numai dacă în urma procedurilor a fost pronunțată o hotărâre de *exequatur*, care produce anumite efecte.

Procedura unilaterală. Orice persoană interesată poate solicita executarea sau recunoașterea unei hotărâri străine în fața instanței unui stat membru. Regulamentul nu definește noțiunea de „orice persoană interesată”. Conform raportului Jenard, în cazul executării, prin „orice persoană interesată” trebuie să se înțeleagă orice persoană care se poate prevala de hotărâre, conform legislației statului de origine¹¹. În cazul recunoașterii, noțiunea de „orice persoană interesată” trebuie interpretată în sens mai larg¹², ca fiind orice persoană care prin recunoașterea hotărârii clarifică o situație juridică ce o privește.

Cererea privind recunoașterea/executarea se introduce, după caz:

¹¹ Raportul Jenard, p. 49; A. Huet, *Convention de Bruxelles (Reconnaissance et exécution des jugements)*, în *Répertoire Dalloz, Droit communautaire*, avril 1994, nr. 45.

¹² A se vedea, H. Gaudemet-Tallon, *op. cit.*, p. 283.

- în fața instanței competente, conform articolului 39.1, dacă privește cererea de recunoaștere/executare pe cale principală; instanța competentă este indicată pentru fiecare stat membru în anexa II a Regulamentului; competența teritorială se stabilește conform articolului 39.2, adică în funcție de domiciliul părții împotriva căreia se solicită executarea sau de locul de executare;

- în fața instanței competente să soluționeze acțiunea principală, dacă cererea privește recunoașterea/executarea pe cale incidentă (articolul 33.3). *Modalitățile de depunere a cererii* sunt stabilite de legea statului solicitat - *lex fori* - (articolul 40.1). Cel care introduce cererea de recunoaștere/executare este obligat să-și aleagă un domiciliu în raza teritorială a instanței sesizate, sau, dacă legea instanței solicitate nu recunoaște instituția alegerii domiciliului, să desemneze un mandatar *ad litem*¹³(articolul 40.2). Această prevedere are drept scop facilitarea comunicării hotărârii pronunțate de instanță și exercitarea recursului. Cererea trebuie însoțită de documentele prevăzute în articolul 53: o copie a hotărârii, ce trebuie să îndeplinească toate condițiile care să-i ateste autenticitatea; pentru executare, în plus, un certificat eliberat de instanța sau autoritatea competentă de origine; conform anexei V la Regulament, certificatul trebuie să cuprindă: datele de identificare a instanței sau autorității competente; data notificării cererii de chemare în judecată, în cazul în care hotărârea a fost dată în absența părâtului; textul hotărârii, ce trebuie anexat la certificat; numele părților care au beneficiat de asistență judiciară; mențiunea că hotărârea este executorie în statul membru de origine. În lipsa prezentării certificatului, instanța sau autoritatea competentă poate acorda un termen, pentru ca acesta să fie prezentat, sau poate accepta un document echivalent; dacă se consideră lămurită, poate chiar să renunțe la certificat; dacă instanța sau autoritatea solicitată o cere, se prezintă o traducere a documentelor.

Articolul 51 interzice *cautio judicatum solvi*; instanța solicitată nu poate impune plata unei cauțiuni, pe motiv că solicitantul este străin sau că nu are domiciliul sau reședința pe teritoriul statului solicitat. De asemenea,

¹³ Mandatarul *ad litem* este un mandatar special numit de către solicitant, pentru a-l reprezenta în faza executării/recunoașterii.

potrivit articolului 52, nu se poate percepe nici un impozit, drept sau taxă proporțională cu valoarea litigiului în statul membru solicitat, cu ocazia procedurii ce urmărește eliberarea unei hotărâri ce constată forța executorie.

Conform articolului 41, instanța sau autoritatea competentă din statul solicitat *nu se pronunță* cu privire la executare, ci doar *constată forța executorie* a hotărârii străine, declarând-o executorie, dacă sunt îndeplinite formalitățile prevăzute în articolul 53, adică dacă sunt depuse documentele arătate acolo. În această fază (necontradictorie), hotărârea nu este examinată în ceea ce privește îndeplinirea condițiilor prevăzute de articolele 34 și 35, cerute pentru ca hotărârea să poată fi recunoscută (mai precis, cazurile în care o hotărâre *nu* poate fi recunoscută, pentru că recunoașterea operează de plin drept). În această fază a procedurii, partea împotriva căreia se solicită executarea nu poate formula apărări.

Instanța solicitată are facultatea de a *suspenda* cauza, dacă s-a solicitat *recunoașterea* unei hotărâri, care în statul de origine face obiectul unei căi de atac ordinare (articolul 37.1)¹⁴. Instanța solicitată cu privire la recunoașterea unei hotărâri pronunțate în Irlanda sau în Regatul Unit și a cărei executare este suspendată în statul de origine, ca urmare a exercitării unei căi de atac, poate suspenda cauza. Dacă este vorba de *executarea* hotărârii, instanța este *obligată* să suspende cauza, întrucât, atât timp cât hotărârea face obiectul unei căi de atac, nu poate avea forță executorie în statul de origine, ori aceasta este una din condițiile cerute, pentru a putea fi executată în statul solicitat.

Hotărârea pronunțată de instanța solicitată, având drept obiect recunoașterea/executarea, se aduce la cunoștința solicitantului, în conformitate cu procedura prevăzută de legislația statului membru solicitat (articolul 42.1). Hotărârea de încuviințare a executării este notificată sau comunicată părții împotriva căreia se solicită executarea, în cazul în care aceasta nu a fost deja notificată sau comunicată părții în cauză (articolul 42.2).

¹⁴ A se vedea și decizia CJUE *Industrial Diamond Supplies*, din 22 noiembrie 1977 (nr. 43/77).

Procedura contradictorie. Dacă instanța solicitată a dat o hotărâre de recunoaștere/executare a hotărârii străine, partea împotriva căreia se îndreaptă o poate ataca. Dacă a respins cererea de recunoaștere/executare, solicitantul poate ataca hotărârea. Numai cele două părți, în cazurile arătate, au posibilitatea introducerii căii de atac. În această fază, procedura este contradictorie. Se contestă conformitatea hotărârii, a cărei recunoaștere/executare s-a solicitat, în condițiile prevăzute de Regulament; sarcina probei incumbă părții care contestă¹⁵. Calea de atac împotriva unei hotărâri, prin care a fost *autorizată* recunoașterea/executarea, poate fi introdusă numai de către partea împotriva căreia s-a solicitat recunoașterea/executarea. Termenul se calculează conform legii instanței solicitate și curge de la data comunicării hotărârii de admitere a recunoașterii/executării și este de: 1 lună, dacă partea împotriva căreia s-a solicitat recunoașterea/executarea este domiciliată pe teritoriul statului solicitat; 2 luni, dacă partea împotriva căreia s-a solicitat recunoașterea/executarea este domiciliată pe teritoriul unui alt stat membru și curge de la data comunicării, care a fost efectuată, fie persoanei respective, fie la domiciliul acesteia; acest termen nu poate fi prelungit pe motiv de distanță (articolul 43.5). În toată această perioadă, hotărârea străină nu poate fi executată; termenul este suspensiv de executare.

Potrivit articolului 44, hotărârea pronunțată în urma exercitării căii de atac, poate fi atacată numai printr-o cale extraordinară de atac, prevăzută în anexa IV la Regulament, pentru fiecare stat membru în parte.

Conform articolului 47, în cazul în care o hotărâre trebuie să fie recunoscută în conformitate cu Regulamentul, nimic nu îl împiedică pe solicitant să ceară aplicarea unor *măsuri provizorii și de conservare* prevăzute de legea statului membru solicitat, fără să fie necesar să fie încuviințată executarea hotărârii respective, în temeiul articolului 41. Hotărârea de încuviințare a executării determină autorizarea luării oricăror măsuri de conservare. Pe durata termenului de atac, prevăzut la articolul 43.5, împotriva hotărârii de încuviințare a executării și până la pronunțarea

¹⁵ A se vedea, H. Gaudemet-Tallon, *op. cit.*, p. 290-292; a se vedea și articolul 45 din Regulament.

unei hotărâri, nu se poate proceda decât la aplicarea de măsuri de conservare a bunurilor părții împotriva căreia se solicită executarea.

Conform articolului 46 din Regulament, care face trimitere la articolele 43 și 44, aceleași reguli se aplică atât în cazul căii de atac formulată de partea împotriva căreia se solicită executarea, cât și în cazul căii de atac intentată de solicitantul căruia i-a fost respinsă cererea de declarare ca executorie a hotărârii străine. Asigurarea tratamentului egal pentru ambele părți poate avea drept explicație faptul că instanța din statul solicitat, care declară executorie hotărârea străină, nu verifică îndeplinirea condițiilor prevăzute în articolele 34 și 35, decât când aceasta este atacată (conform articolului 45); astfel, poate fi respinsă cererea solicitantului doar pe motiv că nu a depus documentele necesare, conform articolului 53, ceea ce poate fi ușor remediat în faza căii de atac, neîmpiedicând în nici un fel pe solicitant să ceară suspendarea pe motiv că hotărârea străină este suspendată în statul de origine, ca urmare a intentării unei căi de atac ori a neexpirării termenului pentru exercitarea unei căi de atac; de asemenea, instanța poate să subordoneze executarea, constituirii unei garanții.

Efectele hotărârii de exequatur. Dacă a fost admisă cererea de executare a hotărârii străine, prin pronunțarea unei hotărâri de exequatur, urmează executarea propriu-zisă. Exequaturul și executarea reprezintă noțiuni diferite. CJUE a arătat că în Regulament există prevederi care reglementează procedura exequatur-ului și nu executarea propriu-zisă; executarea propriu-zisă este supusă dreptului național al instanței solicitate (*lex fori*).

Instanța solicitată, de regulă, acordă exequatur-ul pentru hotărârea străină în ansamblul ei. Conform articolului 48 însă, poate acorda și un exequatur parțial, din oficiu sau la cererea părții, când executarea nu poate fi autorizată pentru tot.

Potrivit articolului 49, hotărârile străine care obligă la plata de daune cominatorii nu sunt executorii în statul solicitat, decât dacă suma a fost definitiv fixată de instanța de origine.

2. Regulamentul Bruxelles II.

Potrivit Legii nr. 191/2007 pentru aprobarea OUG nr. 119/2006 privind unele măsuri necesare pentru aplicarea unor regulamente

comunitare de la data aderării României la Uniunea Europeană, în vederea aplicării Regulamentului Bruxelles II (nr. 2201/2003) privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, cererile pentru recunoașterea, precum și cele pentru încuviințarea executării silite pe teritoriul României a hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, pronunțate într-un alt stat membru al Uniunii Europene, în condițiile prevederilor Regulamentului Bruxelles II, sunt de competența tribunalului. Hotărârea astfel pronunțată poate fi atacată numai cu recurs.

În cazul hotărârilor judecătorești pronunțate în România și pentru care se solicită recunoașterea sau încuviințarea executării într-un alt stat membru al Uniunii Europene, competența de a emite, potrivit articolului 39, articolului 41 alineatul 1 și articolului 42 alineatul 2 din Regulament, certificatele prevăzute în anexele I, II, III și IV din acest regulament aparține primei instanțe.

Partea interesată se poate adresa direct instanței competente din statul membru al UE pentru recunoașterea și încuviințarea executării silite care se poate afla cu ajutorul atlasului judiciar european¹⁶. Ministerul Justiției este autoritate centrală română în temeiul articolului 53 din Regulament și efectuează comunicările privind informațiile care sunt necesare pentru aplicarea dispozițiilor acestuia.

Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești potrivit regulamentului Bruxelles II sunt reglementate începând cu capitolul al III-lea.

Hotărârile a căror recunoaștere și/sau executare poate fi solicitată.

Potrivit articolului 2 punctul 4 din Regulament, prin „hotărâre judecătorească” se înțelege orice hotărâre de divorț, de separare de drept sau de anulare a unei căsătorii, precum și orice hotărâre judecătorească privind răspunderea părintească pronunțată de o instanță judecătorească a

¹⁶http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/rc_parapplbisii_en.jsp#statePage0

unui stat membru, oricare ar fi denumirea hotărârii, inclusiv termenii „decizie”, „sentință” sau „ordonanță”.

Delimitarea hotărârilor care pot fi recunoscute/executate se face în funcție de *originea* și de *obiectul* acestora. Hotărârile vizate de articolul 2, punctul 4 trebuie să emane de la o instanță judecătorească. Prin „instanță judecătorească” se înțelege, potrivit articolului 2 punctul 2, toate autoritățile din statele membre competente în materiile care intră sub incidența domeniului de aplicare a Regulamentului, în temeiul articolului 1.

Potrivit articolului 64, alineatul 2 din Regulament, hotărârile judecătorești pronunțate după data punerii lui în aplicare, ca urmare a unor acțiuni intentate înainte de această dată, dar după data intrării în vigoare a Regulamentului 1347/2000 (pe care îl înlocuiește), sunt recunoscute și executate în conformitate cu dispozițiile capitolului III, în cazul în care normele de competență aplicate sunt conforme cu cele prevăzute, fie de capitolul II din Regulament sau din Regulamentul 1347/2000, fie de o convenție care era în vigoare între statul membru de origine și statul membru solicitat atunci când s-a intentat acțiunea. Conform articolului 64, alineatul 3 din Regulament, hotărârile judecătorești pronunțate înainte de data punerii lui în aplicare, ca urmare a unor acțiuni intentate după data intrării în vigoare a Regulamentului 1347/2000 sunt recunoscute și executate în conformitate cu dispozițiile capitolului III din Regulament, cu condiția să se refere la divorț, separare de drept sau anulare a căsătoriei, sau răspunderea părintească față de copiii comuni pronunțată cu ocazia respectivelor acțiuni matrimoniale. Alineatul 4 al aceluiași articol arată că hotărârile judecătorești pronunțate înainte de data punerii în aplicare a Regulamentului, dar după data intrării în vigoare a Regulamentului 1347/2000, ca urmare a unor acțiuni intentate înainte de intrarea în vigoare a Regulamentului 1347/2000, sunt recunoscute și executate în conformitate cu dispozițiile capitolului III din Regulament, cu condiția să se refere la divorț, separare de drept sau anulare a căsătoriei, ori la răspunderea părintească față de copiii comuni pronunțată cu ocazia respectivelor acțiuni matrimoniale, și normele de competență să fie conforme cu cele prevăzute, fie de capitolul II din Regulament sau din Regulamentul 1347/2000, fie de o

convenție care era în vigoare între statul membru de origine și statul membru solicitat, atunci când s-a intentat acțiunea.

Obiectul hotărârii a cărei recunoaștere și/sau executare se cere trebuie să intre în domeniul de aplicare a Regulamentului.

Hotărârile judecătorești produc efecte într-un alt stat membru, decât acela unde au fost pronunțate, în funcție de *conformitatea lor internațională*, adică în funcție de îndeplinirea condițiilor cerute pentru a fi recunoscute și/sau executate conform prevederilor Regulamentului.

Recunoașterea hotărârilor judecătorești conform Regulamentului se produce deplin drept. Executarea hotărârilor presupune urmarea unei proceduri. Potrivit articolului 21, hotărârile judecătorești pronunțate într-un stat membru se recunosc în celelalte state membre fără a fi necesar să se recurgă la vreo procedură. Nu este necesară nici o procedură pentru actualizarea actelor de stare civilă ale unui stat membru, pe baza unei hotărâri pronunțate în alt stat membru în materie de divorț, separare de drept sau anulare a căsătoriei, care nu mai poate fi supusă nici unei căi de atac, în conformitate cu dreptul respectivului stat membru. Orice parte interesată poate solicita, pronunțarea unei hotărâri de recunoaștere sau de refuz al recunoașterii hotărârii.

Condițiile de conformitate ale hotărârii străine.

Recunoașterea într-un stat membru a unei hotărâri judecătorești pronunțate în alt stat membru presupune îndeplinirea unor condiții de conformitate, care sunt prezentate ca motive pentru refuzul recunoașterii. Articolul 22 din Regulament grupează condițiile pe care trebuie să le îndeplinească hotărârile în materie matrimonială, iar articolul 23 pe cele care privesc hotărârile în materia răspunderii părintești. Această dualitate de condiții se explică prin aceea că, pe de o parte, deși cu legătură între ele, pot fi pronunțate de autorități diferite, din același stat membru sau chiar din state membre diferite, iar pe de altă parte, obiectul procedurii în materie matrimonială nu este identic cu cel din materia răspunderii părintești, prin urmare nici motivele care conduc la refuzul recunoașterii nu pot fi aceleași¹⁷.

¹⁷ A se vedea, Alegria Borrás, *Rapport explicatif relatif à la convention établie sur la base de l'article K.3 du traité sur l'Union européenne concernant la compétence, la reconnaissance*

Motivele de refuz al recunoașterii hotărârilor judecătorești pronunțate în materie de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei sunt:

1°. *Ordinea publică (articolul 22 litera a).* O hotărâre judecătorească pronunțată în materie de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei nu se recunoaște în cazul în care recunoașterea contravine în mod evident ordinii publice a statului membru în care se solicită aceasta. Ordinea publică reprezintă un motiv de refuz a recunoașterii, deoarece între ordinele juridice ale statelor membre există divergențe în materie de divorț¹⁸. Deși motiv de nerecunoaștere a unei hotărâri judecătorești în Regulamentul Bruxelles I, s-a observat că nu a fost vreodată aplicat în practică. Dar ordinea publică are o importanță mai mare pentru statele membre în litigiile de dreptul familiei decât în cele patrimoniale (civile și comerciale). În acest context, Regulamentul Bruxelles II interzice orice revizuire pe fond a hotărârii judecătorești (articolul 26), precum și refuzul de a recunoaște o hotărâre în materie matrimonială pe motiv că legea statului solicitat nu permite divorțul, separarea de drept sau anularea căsătoriei pentru fapte identice (articolul 25). De asemenea, în articolul 24 interzice controlul competenței instanței judecătorești de origine. „Competența instanței judecătorești din statul membru de origine nu poate fi controlată. Criteriul ordinii publice menționat la articolul 22 litera (a) și la articolul 23 litera (a) nu se poate aplica normelor de competență menționate la articolele 3-14.”.

2°. *Respectarea dreptului la apărare (articolul 22 litera b).* O hotărâre judecătorească pronunțată în materie de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei nu se recunoaște în cazul în care actul de sesizare a instanței sau un act echivalent nu a fost notificat sau comunicat în timp util pârâtului care nu s-a prezentat și astfel încât acesta să își poată pregăti apărarea, cu excepția cazului în care se constată că pârâtul a acceptat hotărârea într-un mod neechivoc. Se consideră că a acceptat-o neechivoc, de exemplu, dacă a încheiat o nouă căsătorie. Respectarea

et l'exécution des décisions en matière matrimoniale, în Journal officiel n° C 221 du 16/07/1998 p. 0027 – 0064.

¹⁸ A se vedea, Alegria Borrás, *Rapport explicatif...*

procedurii de notificare este controlată de instanța solicitată prin raportarea la Regulamentul 1393/2007 cu privire la comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă și comercială.

3°. *Necontrarietatea hotărârilor (articolul 22 literele c și d)*. O hotărâre judecătorească pronunțată în materie de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei nu se recunoaște în cazul în care aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată într-o acțiune între aceleași părți în statul membru în care se solicită aceasta sau în cazul în care aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată anterior într-un alt stat membru sau într-un stat terț într-o cauză între aceleași părți, din moment ce această primă hotărâre îndeplinește condițiile necesare recunoașterii sale în statul membru în care se solicită recunoașterea.

Spre deosebire de reglementarea din Regulamentul Bruxelles I, în Regulamentul Bruxelles II hotărârea judecătorească nu trebuie să aibă același obiect și aceeași cauză, ci numai aceleași părți. Există două situații: prima se referă la o hotărâre ireconciliabilă cu alta, pronunțată într-o acțiune între *aceleași părți* în statul membru în care se solicită recunoașterea, independent de faptul că această hotărâre pronunțată în statul solicitat este anterioară sau posterioară celei din statul de origine. Se poate ivi o problemă în cazul în care una dintre hotărâri este de divorț iar alta este de separare de drept. De exemplu, o hotărâre de separare de drept este pronunțată în statul X și o hotărâre ulterioară de divorț este pronunțată în statul Y. Dacă recunoașterea hotărârii de divorț este solicitată în statul X, ea nu poate fi refuzată pe motiv că este ireconciliabilă cu cea pronunțată anterior în statul X, pentru că separarea de drept poate fi considerată ca premergătoare divorțului. Invers, însă, adică solicitarea recunoașterii hotărârii de separare de drept în statul Y, unde există o hotărâre de divorț, trebuie refuzată ca ireconciliabilă¹⁹.

A doua situație se referă la cazul în care o hotărâre, pronunțată într-un alt stat membru sau într-un stat terț, într-o cauză între *aceleași părți*, este ireconciliabilă cu alta, pronunțată în statul solicitat, dacă sunt îndeplinite două condiții: prima a fost pronunțată anterior celei din statul solicitat și îndeplinește condițiile necesare recunoașterii sale în statul

¹⁹ A se vedea, Alegria Borrás, *Rapport explicatif...*

membru solicitat. De exemplu, o hotărâre de separare de drept este pronunțată în statul terț T; această hotărâre îndeplinește condițiile pentru a fi recunoscută în statul membru X. Posterior, o hotărâre de divorț este pronunțată între aceleași părți în statul membru Y și recunoașterea ei este solicitată în statul membru X. Hotărârea de divorț nu este ireconciliabilă cu hotărârea anterioară de separare de drept. În situația inversă, adică hotărârea de divorț este pronunțată în statul terț T și, posterior, o hotărâre de separare de drept este pronunțată în statul membru Y, statul membru X va refuza recunoașterea hotărârii de separare de drept pe motiv că este ireconciliabilă cu hotărârea de divorț, care îndeplinește condițiile pentru a fi recunoscută în statul membru X²⁰.

Motivele de refuz al recunoașterii hotărârilor judecătorești pronunțate în materia răspunderii părintești sunt:

1º. *Ordinea publică (articolul 23 litera a).* O hotărâre judecătorească pronunțată în materia răspunderii părintești nu este recunoscută în cazul în care recunoașterea contravine în mod evident ordinii publice din statul membru în care se solicită recunoașterea, luând în considerare interesul superior al copilului. Aceste dispoziții corespund articolului 23 paragraful 2, litera d din Convenția de la Haga din 1996 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor²¹: pentru a refuza recunoașterea, nu este suficient ca hotărârea să fie contrară ordinii publice, ci aceasta trebuie apreciată în raport cu interesul superior al copilului.

2º. *Respectarea dreptului la apărare (articolul 23 literele b,c și d).*

La fel ca în Convenția de la Haga din 1996²² (articolul 23, paragraful 2, punctele b și c) constituie motiv de refuz al recunoașterii faptul că

²⁰ A se vedea, Alegria Borrás, *Rapport explicatif...*

²¹ Convenția de la Haga din 1996 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor intră în vigoare în statele membre ale U.E. odată ce a fost ratificată de acestea, în totalitatea lor. Din site-ul Conferinței de Drept Internațional Privat de la Haga reiese că în România Convenția a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2011 și că aceasta nu a fost ratificată încă de toate statele membre ale U.E. A se vedea și, Guide..., *op. cit.*, p.45.

²² Convenția de la Haga din 1996 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția

hotărârea a fost pronunțată fără să-i fi dat copilului posibilitatea de a fi ascultat (cu excepția procedurilor urgente). Ascultarea copilului trebuie să fie conformă²³ cu regulile aplicabile în statul membru solicitat, care includ și regulile Convenției ONU cu privire la drepturile copilului din 20 noiembrie 1989. Potrivit articolului 12 din această Convenție „1. Statele părți vor garanta copilului capabil de discernământ dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește, opiniile copilului urmând să fie luate în considerare ținându-se seama de vârsta sa și de gradul său de maturitate. 2. În acest scop copilului i se va da, în special, posibilitatea de a fi ascultat în orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește, fie direct, fie printr-un reprezentant sau un organism competent, în conformitate cu regulile de procedură din legislația națională.”.

De asemenea, o hotărâre nu poate fi recunoscută în cazul în care actul de sesizare a instanței sau un act echivalent nu a fost notificat sau comunicat în timp util persoanei care nu s-a prezentat și astfel încât aceasta să își poată pregăti apărarea, cu excepția cazului în care se constată că respectiva persoană a acceptat hotărârea într-un mod neechivoc (litera c).

Se refuză recunoașterea și la solicitarea oricărei persoane care susține că hotărârea se opune exercitării răspunderii sale părintești, în cazul în care hotărârea a fost pronunțată fără ca această persoană să fi avut posibilitatea de a fi ascultată (litera d).

3°. *Necontrarietatea hotărârilor (articolul 23, literele e și f)*. O hotărâre judecătorească în materia răspunderii părintești nu poate fi recunoscută dacă este ireconciliabilă cu o altă hotărâre, regulile fiind diferite după cum, hotărârea cu care intră în conflict a fost pronunțată în statul membru solicitat sau în alt stat membru ori într-un stat terț, unde copilul își are reședința obișnuită. Astfel, potrivit literii e, o hotărâre nu este recunoscută în cazul în care aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată ulterior în materia răspunderii părintești în statul membru în care se solicită recunoașterea. Conform literii d, nu poate fi recunoscută nici în cazul în care aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată

copiilor a fost ratificată de România prin Legea 361/2007, publicată în Monitorul oficial a României nr.895 din 28 decembrie 2007.

²³ A se vedea, Alegria Borrás, *Rapport explicatif...*

ulterior în materia răspunderii părintești într-un alt stat membru sau în statul terț în care copilul își are reședința obișnuită, din moment ce hotărârea ulterioară îndeplinește condițiile necesare recunoașterii sale în statul membru solicitat.

4°. *Nerespectarea procedurii prevăzute pentru plasarea copilului într-un alt stat membru (articolul 23, litera g)*. O hotărâre judecătorească pronunțată în materia răspunderii părintești nu este recunoscută dacă nu a fost respectată procedura prevăzută în articolul 56 din Regulament, potrivit căruia: „(1) În cazul în care instanța judecătorească competentă în temeiul articolelor 8-15 preconizează plasarea copilului într-un centru de plasament într-o sau familie substitutivă și respectiva plasare va avea loc într-un alt stat membru, aceasta consultă în prealabil autoritatea centrală sau o altă autoritate competentă din acest din urmă stat membru în cazul în care intervenția unei autorități publice este prevăzută în acest stat membru pentru cazurile interne de plasare a copiilor.(2) Hotărârea judecătorească privind plasarea prevăzută la alineatul(1) nu poate fi luată în statul membru solicitant decât în cazul în care autoritatea competentă a statului membru solicitat a aprobat acest plasament. (3) Modalitățile de consultare sau de aprobare menționate la alineatele (1) și (2) sunt reglementate de dreptul intern al statului solicitat.(4) În cazul în care autoritatea competentă în temeiul articolelor 8-15hotărăște plasarea copilului într-o familie substitutivă și această plasare va avea loc într-un alt stat membru, iar intervenția unei autorități publice nu este prevăzută în acest din urmă stat membru pentru cazurile interne de plasare a copiilor, aceasta notifică acest fapt autorității centrale sau unei autorități competente din respectivul stat membru.”.

Potrivit articolului 27 din Regulament,instanța judecătorească dintr-un stat membru sesizată cu o cerere de recunoaștere a unei hotărâri judecătorești pronunțate într-un alt stat membru poate suspenda procedura în cazul în care aceasta face obiectul unei căi de atac ordinare. Această dispoziție trebuie analizată în coroborare cu aceea prevăzută în articolul 21, paragrafele 1 și 2 („Hotărârile judecătorești pronunțate într-un stat membru se recunosc în celelalte state membre fără a fi necesar să se recurgă la vreo procedură. (2) În special și fără a aduce atingere alineatului

(3), nu este necesară nici o procedură pentru actualizarea actelor de stare civilă ale unui stat membru pe baza unei hotărâri pronunțate în alt stat membru în materie de divorț, separare de drept sau anulare a căsătoriei care nu mai poate fi supusă nici unei căi de atac în conformitate cu dreptul respectivului stat membru.”).

Executarea.

În ceea ce privește hotărârile judecătorești în *materie matrimonială*, recunoașterea lor este suficientă, nefiind nevoie de un exequatur și aceasta deoarece *recunoașterea înglobează modificarea actelor de stare civilă*. De aceea, Regulamentul se ocupă de executarea hotărârilor judecătorești în materia răspunderii părintești.

Conform articolului 28 paragraful 1, „Hotărârile judecătorești pronunțate într-un stat membru cu privire la exercitarea răspunderii părintești față de un copil, care sunt executorii în acel stat și care au fost notificate sau comunicate, se execută într-un alt stat membru după ce s-a încuviințat executarea la cererea oricărei părți interesate.”. Prin noțiunea de „parte interesată” se poate înțelege copilul, părinții acestuia sau orice autoritate publică (dacă în țara de executare este prevăzută această posibilitate). Textul se referă doar la *încuviințarea executării*. După obținerea exequaturului, măsurile propriu zise de executare și procedura executării sunt reglementate de legea internă a statului care a acordat exequaturul.

Cererea de încuviințare a executării se face la instanța indicată în lista comunicată Comisiei (articolul 29). Comisia actualizează aceste informații și le pune la dispoziția publicului prin publicarea în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* și prin orice alt mijloc corespunzător, în conformitate cu articolul 68 din Regulament. Competența teritorială se stabilește în funcție de *reședința obișnuită* a persoanei împotriva căreia se solicită executarea sau în funcție de reședința obișnuită a oricărui copil vizat de cerere. În cazul în care aceste reședințe nu se află în statul membru de executare, competența teritorială se stabilește în funcție de *locul de executare*.

Procedura privind depunerea cererii este reglementată de dreptul statului membru în care are loc executarea. Reclamantul trebuie să-și aleagă domiciliul în raza teritorială a instanței judecătorești sesizate. Cu

toate acestea, dacă dreptul statului membru în care are loc executarea nu prevede alegerea domiciliului, reclamantul desemnează un împuternicit *ad litem*.

Potrivit articolului 31, alineatul 1 din Regulament instanța sesizată cu o cerere de executare pronunță o hotărâre în termen scurt. Această fază are un *caracter unilateral*, în sensul că partea împotriva căreia se solicită executarea nu poate prezenta observații, nici chiar în cazuri excepționale. Dreptul la apărare este respectat, însă, prin posibilitatea asigurată părții împotriva căreia a fost pronunțată hotărârea de exequatur să o atace cu o cale de atac. Instanța se poate pronunța numai cu privire la executare, neputând face revizuirii pe fond, de exemplu, cu privire la măsurile de încredințare a copilului. Cererea de exequatur poate fi respinsă numai dacă există motive de refuz al recunoașterii ei, conform articolelor 22, 23 și 24 din Regulament.

Oricare dintre părți poate exercita o *cale de atac* împotriva hotărârii privind cererea de încuviințare a executării, potrivit articolului 33. Acțiunea se introduce la instanța judecătorească indicată în lista comunicată Comisiei de către fiecare stat membru în conformitate cu articolul 68. Acțiunea se soluționează în conformitate cu normele ce reglementează *procedura contradictorie*. Acțiunea împotriva încuviințării executării trebuie introdusă în termen de o lună de la comunicare. În cazul în care partea împotriva căreia se solicită executarea își are reședința obișnuită într-un alt stat membru decât cel în care s-a încuviințat executarea, termenul este de două luni și se calculează de la data comunicării făcută persoanei sau la domiciliul acesteia. Termenul nu poate fi prelungit din cauza distanței.

Conform articolului 34, hotărârea judecătorească pronunțată în urma exercitării unei căi de atac poate fi supusă numai unei căi de atac menționate în lista comunicată Comisiei de fiecare stat membru în conformitate cu articolul 68.

Instanța judecătorească sesizată printr-o cale de atac poate, la cererea părții împotriva căreia se solicită executarea, să *suspende* procedura în cazul în care hotărârea face obiectul unei căi de atac ordinare, în statul membru de origine, sau în cazul în care termenul de intentare a

acesteia nu a expirat. În acest din urmă caz, instanța poate acorda un termen pentru intentarea respectivei căi de atac (articolul 35).

În cazul în care s-a pronunțat o hotărâre cu privire la mai multe capete de cerere și executarea nu poate fi încuviințată pentru toate, instanța judecătorească încuviințează executarea pentru unul sau mai multe dintre acestea. Reclamantul poate cere o executare parțială (articolul 36).

Reguli referitoare la dreptul de vizită.

Unul dintre obiectivele principale ale Regulamentului este garantarea dreptului copilului de a menține legături personale cu titularii răspunderii părintești, după separare, chiar dacă aceștia trăiesc în state membre diferite. Exercițarea dreptului de vizită transfrontier se face în temeiul unei hotărâri judecătorești referitoare la dreptul de vizită, pronunțată într-un stat și care se recunoaște direct și este executorie în alt stat membru, dacă este însoțită de un certificat. Potrivit articolului 41 alineatul 1 din Regulament, dreptul de vizită acordat printr-o hotărâre judecătorească executorie pronunțată într-un stat membru, este recunoscut și are forță executorie într-un alt stat membru fără să fie necesară încuviințarea executării și fără să fie posibil să refuze recunoașterea acesteia, în cazul în care hotărârea a fost certificată în statul membru de origine. Chiar dacă dreptul intern nu prevede caracterul executoriu de drept al unei hotărâri judecătorești de acordare a dreptului de vizită, instanța de origine poate declara hotărârea executorie, fără a aduce atingere unei eventuale căi de atac.

Regulamentul definește „dreptul de vizită” în articolul 2, punctul 10, ca fiind dreptul de a duce copilul pentru o perioadă limitată de timp într-un alt loc decât cel al reședinței sale obișnuite. Reguliile referitoare la dreptul de vizită se aplică indiferent de beneficiarul acestui drept. În funcție de dreptul intern, dreptul de vizită poate fi recunoscut părintelui cu care copilul nu locuiește, sau altor membri ai familiei, precum bunici sau terți. Dreptul de vizită include toate formele de contact între copil și o altă persoană, inclusiv contactele prin telefon sau e-mail²⁴.

Reguliile privind recunoașterea și executarea se aplică numai hotărârilor judecătorești care *acordă* un drept de vizită. Hotărârile prin care

²⁴ A se vedea, Guide..., *op. cit.*, p.24.

se *respinge* cererea de acordare a unui drept de vizită sunt supuse regulilor generale, aplicabile tuturor hotărârilor din domeniul de aplicare a Regulamentului.

Hotărârea judecătorească privind dreptul de vizită este direct recunoscută și este executorie în alt stat membru, cu condiția să fie însoțită de un *certificat*, eliberat de instanța de origine, care a pronunțat hotărârea. Certificatul garantează că anumite reguli procedurale au fost respectate pe parcursul desfășurării procedurii de acordare a dreptului de vizită în fața instanței de origine.

Potrivit articolului 41 alineatul 2 și anexei III din Regulament, instanța de origine eliberează certificatul după verificarea respectării următoarelor garanții procedurale:

- în caz de procedură în lipsă, actul de sesizare a instanței sau un act echivalent a fost notificat sau comunicat în timp util persoanei care nu s-a prezentat, astfel încât această persoană să își poată pregăti apărarea sau, în cazul în care a fost notificat sau comunicat fără respectarea acestor condiții, se dovedește că aceasta a acceptat hotărârea în mod neechivoc;
- toate părțile interesate au avut posibilitatea de a fi ascultate;
- copilul a avut posibilitatea de a fi ascultat, cu excepția cazului în care ascultarea sa a fost considerată necorespunzătoare, în conformitate cu vârsta sau gradul său de maturitate.

Instanța de origine eliberează certificatul utilizând formularul din anexa III a Regulamentului, în limba în care este redactată hotărârea. Certificatul, în afară de îndeplinirea garanțiilor procedurale arătate mai sus, conține și informații practice, de natură a facilita executarea hotărârii (de exemplu, numele și adresele titularilor răspunderii părintești și a copiilor la care se referă dreptul de vizită, modalitățile de exercitare a dreptului de vizită, obligațiile beneficiarului dreptului de vizită, limitări privind exercitarea dreptului de vizită)²⁵.

²⁵ A se vedea, Guide..., *op. cit.*, p.25.

În cazul în care garanțiile procedurale nu au fost respectate, hotărârea nu este executorie în alt stat membru. Pentru a deveni executorie, părțile interesate trebuie să facă o cerere de exequatur.

Conform articolului 41 alineatul 3, momentul în care se eliberează certificatul, depinde de situația dacă dreptul de vizită este susceptibil de a fi exercitat într-un context transfrontalier sau numai în statul instanței de origine, la data pronunțării hotărârii. În cazul în care dreptul de vizită privește o situație care are un caracter transfrontalier încă de la pronunțarea hotărârii (de exemplu, unul dintre părinți își are reședința în alt stat membru sau urmează să se mute în alt stat membru), certificatul se eliberează din oficiu atunci când hotărârea devine executorie, inclusiv vremelnică. Legile naționale din multe state membre prevăd că o hotărâre în materie de răspundere părintească este executorie, chiar dacă a fost exercitată o cale de atac împotriva ei. Dacă dreptul intern nu permite ca o hotărâre să fie executorie atât timp cât se judecă o cale de atac, Regulamentul dă dreptul instanței de origine să declare hotărârea executorie, chiar vremelnică. Scopul acestei prevederi este de a împiedica întârzierea în executarea hotărârii.

În cazul în care situația nu dobândește caracter transfrontalier decât ulterior (de exemplu, după pronunțarea hotărârii unul dintre părinți se mută în alt stat membru), certificatul se eliberează la solicitarea uneia dintre părți.

Dacă instanța care a eliberat certificatul a comis o eroare la completarea lui, se poate introduce o acțiune în rectificare, în fața instanței de origine. Pentru soluționarea acțiunii, instanța aplică *lex fori* (articolul 43).

Hotărârea judecătorească privind dreptul de vizită, însoțită de certificat, este direct recunoscută și are forță executorie în alt stat membru decât cel de origine, fără a fi necesară procedura exequaturului. Cealaltă parte nu se poate opune recunoașterii hotărârii. Motivele de refuz a recunoașterii unei hotărâri judecătorești, enumerate de articolul 23 nu sunt aplicabile în acest caz.

Partea care solicită executarea hotărârii privind dreptul de vizită în alt stat membru depune o copie a hotărârii și certificatul care o însoțește. Această hotărâre este tratată ca și cum ar fi una națională, a instanței de executare, care se recunoaște și se execută ca o hotărâre proprie (articolul 47). Dacă una dintre părți nu respectă dreptul de vizită, cealaltă parte poate solicita direct executarea, instanței din statul membru unde urmează să fie exercitat dreptul de vizită. Procedura de executare este supusă lui *lex fori*.

Potrivit articolului 48, instanțele judecătorești din statul membru de executare pot hotărî modalitățile practice pentru a organiza exercitarea dreptului de vizită, în cazul în care modalitățile necesare nu au fost prevăzute sau nu au fost suficient prevăzute în hotărârea pronunțată de instanțele judecătorești din statul membru, competente pentru soluționarea cauzei pe fond și cu condiția să fie respectate elementele esențiale din hotărârea menționată. Modalitățile practice hotărâte își încetează aplicabilitatea în executarea hotărârii ulterioare pronunțate de către instanțele judecătorești din statul membru, competente pentru soluționarea cauzei pe fond.

Reguli referitoare la răpirea de copii.

Înlăturarea exequatur-ului pentru hotărârea instanței de origine care dispune înapoierea copilului (articolele 40, 42). O instanță sesizată cu o cerere de înapoiere a copilului în temeiul Convenției de la Haga din 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, aplică prevederile Convenției, completate cu cele din articolul 11 al Regulamentului Bruxelles II. Dacă instanța sesizată pronunță o hotărâre de neînapoiere a copilului, atunci instanța de origine va da hotărârea finală în ceea ce privește înapoierea copilului. În cazul în care aceasta din urmă dispune înapoierea copilului, hotărârea trebuie executată în celălalt stat membru, unde a fost deplasat copilul. Pentru a garanta această executare, Regulamentul prevede că asemenea hotărâri sunt direct recunoscute și sunt executorii în celelalte state membre dacă sunt însoțite de un certificat. Aceasta înseamnă că nu este posibil să se facă opoziție la recunoaștere, pentru că sunt recunoscute direct și nu este necesar ca aceste hotărâri să treacă prin procedura exequatur-ului.

Instanța de origine eliberează certificatul, utilizând formularul din anexa IV a Regulamentului, în limba în care este redactată hotărârea. Instanța furnizează și celelalte informații solicitate în anexă, inclusiv cele cu privire la caracterul executoriu al hotărârii în statul membru de origine. De regulă, instanța de origine eliberează certificatul de îndată de hotărârea a devenit executorie în statul membru de origine, aceasta însemnând că termenul pentru orice cale de atac s-a împlinit. Această regulă nu are însă un caracter absolut. Instanța de origine poate declara hotărârea executorie, fără a aduce atingere unei eventuale căi de atac. Regulamentul dă acest drept instanței, chiar dacă o asemenea posibilitate nu este prevăzută în dreptul intern. Scopul este de a împiedica căile de atac care durează mult și întârzie executarea hotărârii.

Nu se poate ataca decizia instanței de origine de a elibera certificatul. Dacă instanța a comis o eroare în completarea certificatului și acesta nu reflectă hotărârea în mod corect, se poate introduce o acțiune în rectificare în fața instanței de origine. Pentru soluționarea cererii instanța va aplica *lex fori*.

Deplasarea copilului în alt stat membru. Hotărârea instanței de origine este în mod automat executorie în toate statele membre, și nu numai în statul membru care a pronunțat hotărârea de neînapoiere a copilului. Deplasarea copilului în alt stat membru este fără efect în ceea ce privește hotărârea instanței de origine. Aceasta înseamnă că nu mai este necesară o nouă procedură prin care să se solicite înapoierea copilului, ci este suficientă punerea în executare a hotărârii instanței de origine.

Potrivit articolului 47 din Regulament, procedura de executare se stabilește aplicând dreptul statului membru în care are loc executarea. Chiar dacă procedura de executare este reglementată de *lex fori* și nu de Regulament, autoritățile naționale trebuie să aplice reguli care asigură executarea eficace și rapidă a hotărârilor pronunțate în temeiul Regulamentului, pentru a nu aduce atingere obiectivelor acestuia. Hotărârile pronunțate în temeiul Regulamentului privesc dreptul de vizită și înapoierea copilului după deplasarea sa ilegală în alt stat membru, pentru executarea căroră procedura exequatur-ului a fost suprimată în vederea accelerării executării.

În ceea ce privește răpirea internațională de copii trebuie luate în considerare deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului. Astfel, din momentul în care autoritățile unui stat contractant la Convenția de la Haga din 1980 au stabilit că un copil a fost deplasat ilegal, ele sunt obligate să ia măsurile necesare pentru a garanta înapoierea copilului. Dacă nu își îndeplinesc această obligație, înseamnă că încalcă dispozițiile articolului 8 din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului (dreptul la respectarea vieții familiale)²⁶.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că procedura referitoare la atribuirea răspunderii părintești, inclusiv executarea hotărârii definitive, trebuie să aibă loc urgent, deoarece curgerea timpului poate avea consecințe iremediabile cu privire la relația dintre copil și părintele de care a fost separat.

²⁶ A se vedea în acest sens, deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului: Iglesias Gil și A.U.I. împotriva Spaniei (29 iulie 2003); Maire împotriva Portugaliei (26 iunie 2003); Ignaccolo-Zenide împotriva României (25 ianuarie 2000).